MAZOWSZE Studia Regionalne
DOI: 10.21858/msr.57.05
s. 105–110

Zrównoważony rozwój warunkiem funkcjonowania turystyki wiejskiej

Ewa Baranowska, Marta Pankowska

W kwietniu 2026 r., w Kielcach odbyła się konferencja w ramach wydarzenia targowego poświęconego turystyce wiejskiej i aktywnej *Agro & Active Travel*, nawiązującego do wieloletniej tradycji targów *Agro Travel*. W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele administracji rządowej, instytucji branżowych, organizacji pozarządowych, lokalnych grup działania, przedsiębiorcy związani z turystyką wiejską, reprezentanci środowiska naukowego i eksperci specjalizujący się w rozwoju turystyki, marketingu miejsc i polityce regionalnej. Konferencja była jednym z elementów trzydniowego wydarzenia.

Stronę rządową reprezentował Ireneusz Raś – Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sportu i Turystyki oraz Adam Nowak – podsekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W spotkaniu wzięli również udział Adam Jarubas – poseł do Parlamentu Europejskiego oraz Lucjan Pietrzczyk – poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, a także przedstawiciele kluczowych instytucji, takich jak: Polska Organizacja Turystyczna, Targi Kielce, Centrum Doradztwa Rolniczego, Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa czy Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne".

Zgodnie z tytułem konferencji motywem przewodnim była turystyka wiejska, jej rola i znaczenie w generowaniu wkładu do produktu krajowego brutto (PKB), przewyższającego w ostatnich latach wkład rolnictwa, co było podkreślone w wystąpieniach reprezentantów strony rządowej. Zaznaczono również, że potencjał polskiej wsi wciąż nie jest w pełni wykorzystany, a odpowiednio ukierunkowany rozwój turystyki może stanowić ważny impuls dla rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych regionów kraju.

W trakcie spotkania podkreślano, że współcześnie rozwój turystyki nie może odbywać się bez poszanowania zasad zrównoważonego rozwoju, co nie jest elementem alternatywnym, lecz obligatoryjnym w rozwoju tego sektora. Zwracano uwagę na potrzebę zachowania równowagi pomiędzy rozwojem gospodarczym a ochroną środowiska naturalnego, dziedzictwa kulturowego oraz tożsamości lokalnej. Ważna i konieczna jest synergia pomiędzy turystyką a innymi obszarami funkcjonowania wsi, w tym rolnictwem, kulturą oraz lokalną przedsiębiorczością. W ramach konferencji wielokrotnie wybrzmiało również, że podstawowym atutem turystyki wiejskiej jest jej autentyczność i to, gdzie turysta poszukuje doświadczeń związanych z lokalną kulturą, tradycją, kuchnią regionalną oraz bezpośrednim kontaktem z mieszkańcami. W tym kontekście wskazywano na znaczenie produktów lokalnych, rękodzieła oraz działalności kół gospodyń wiejskich jako elementów budujących kompleksową i atrakcyjną ofertę turystyczną.

Podkreślono również znaczenie budowania pozytywnego wizerunku Polski jako atrakcyjnego kierunku turystycznego, co zostało ujęte w haśle: *Polska jest piękna, bezpieczna, gościnna i Polska smakuje*. Zwrócono uwagę, że bezpieczeństwo stanowi jeden z kluczowych czynników wpływających na decyzje turystów, zarówno krajowych, jak i zagranicznych, a jego wysoki poziom wzmacnia konkurencyjność polskiej oferty turystycznej. Jednocześnie podkreślono rolę dziedzictwa kulinarnego i wysokiej jakości żywności jako istotnego elementu doświadczenia turystycznego. Lokalna kuchnia, produkty regionalne oraz bezpośredni kontakt z tradycją kulinarną obszarów wiejskich nie tylko wzbogacają ofertę turystyczną, ale również wspierają promocję polskich produktów rolno-spożywczych na rynkach krajowych i międzynarodowych. Wskazano, że połączenie walorów przyrodniczych, bezpieczeństwa oraz autentycznych doświadczeń kulinarnych stanowi istotny czynnik budowania przewagi konkurencyjnej polskiej turystyki.

Kolejnym elementem spotkania była informacja na temat 12 podstrategii rozwoju turystyki[1] opracowywanych w ramach inicjatywy Ministerstwa Sportu i Turystyki. Podkreślono, że ich przygotowanie poprzedził proces konsultacyjny, obejmujący m.in. spotkania eksperckie oraz tzw. stoły polskiej turystyki, które umożliwiły identyfikację kluczowych wyzwań i kierunków rozwoju poszczególnych segmentów rynku. Jedną z nich jest podstrategia sektorowa dla turystyki wiejskiej, przygotowana przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne".

Podejście sektorowe ma na celu uporządkowanie działań rozwojowych, jak również lepsze wykorzystanie potencjału poszczególnych specjalizacji turystycznych poprzez ich wzajemne uzupełnianie się. W tym kontekście wskazano, że turystyka wiejska pełni funkcję integrującą wobec innych form turystyki rozwijanych w ramach podstrategii, w szczególności turystyki przyrodniczej, rowerowej i kulinarnej, które w praktyce współwystępują przede wszystkim na obszarach wiejskich i stanowią element jednej, kompleksowej oferty.

W przypadku turystyki przyrodniczej wskazano na znaczenie ochrony i udostępniania zasobów naturalnych, rozwój infrastruktury (m.in. szlaków, miejsc biwakowych, centrów informacji) oraz działania edukacyjne i promujące odpowiedzialne korzystanie z przyrody. Podstrategia turystyki rowerowej koncentruje się natomiast na budowie spójnej i bezpiecznej sieci tras, integracji transportu publicznego z ruchem rowerowym, rozwoju systemów informacji oraz tworzeniu miejsc przyjaznych rowerzystom, w tym także na obszarach wiejskich. Z kolei podstrategia turystyki kulinarnej wskazuje na rosnącą rolę lokalnej gastronomii i produktów regionalnych w budowaniu atrakcyjności turystycznej, akcentując potrzebę wsparcia dla lokalnych producentów, tworzenia

[1] W 2025 r. Ministerstwo Sportu i Turystyki rozpoczęło prace dotyczące opracowania *Strategii rozwoju turystyki dla Polski do roku 2030, z perspektywą do roku 2036* oraz 12 branżowych podstrategii. Obejmują one m.in. turystykę rowerową, kulinarną, uzdrowiskową, wiejską, wodną, konną, biznesową (MICE), gastronomiczno-hotelową (HoReCa), przyrodniczą, kulturową, zorganizowaną (wyjazdową i przyjazdową) oraz strategię dla „marki Polska".

spójnej narracji marketingowej oraz rozwijania oferty opartej na doświadczeniach i autentyczności. Zaznaczono, że wszystkie podstrategie opierają się na wspólnych fundamentach, takich jak zrównoważony rozwój, wykorzystanie lokalnych zasobów, autentyczność oferty oraz konieczność współpracy międzysektorowej.

Jednym z kluczowych punktów konferencji było wystąpienie przedstawicielki Departamentu Wspólnej Polityki Rolnej w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, poświęcone uwarunkowaniom finansowym rozwoju obszarów wiejskich, w tym turystyki wiejskiej, w ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej. Prezentacja stanowiła wprowadzenie do planowanej reformy systemu finansowania, przedstawiając potencjalne szanse, jak i wyzwania wynikające z kształtującej się architektury budżetowej. Podkreślono, że obecny etap prac nad nową perspektywą finansową charakteryzuje się dużym stopniem niepewności, a wiele kluczowych rozstrzygnięć pozostaje na etapie negocjacji. Zaznaczono jednocześnie, że proponowane zmiany mają charakter systemowy i w praktyce oznaczają głęboką reformę dotychczasowego modelu finansowania, mimo iż na poziomie Komisji Europejskiej prezentowane są jako jego uproszczenie. Kluczową zmianą jest wprowadzenie koncepcji jednego zintegrowanego funduszu oraz jednego programu dla każdego państwa członkowskiego – Planu Partnerstwa Krajowego i Regionalnego (PPKR), który ma integrować dotychczas odrębne polityki, w tym politykę spójności, wspólną politykę rolną (WPR) oraz inne obszary interwencji publicznej. W konsekwencji oznacza to wprowadzenie mechanizmu konkurencji o środki pomiędzy różnymi sektorami, co stanowi istotną zmianę względem wcześniejszych perspektyw, w których alokacje były w większym stopniu przypisane do konkretnych polityk. Wskazano również na częściowo znane wielkości alokacji, w tym ok. 24,6 mld euro dla wspólnej polityki rolnej oraz ok. 200 mln euro dla polityki rybackiej, a także na mechanizm tzw. *rural target*, zakładający kierowanie części środków (10%) z innych polityk na obszary wiejskie. Jednocześnie podkreślono, że dostęp do tych środków będzie uzależniony od jakości przygotowanych programów oraz skuteczności negocjacyjnej państwa.

Istotnym elementem zmian jest także przekształcenie systemu zarządzania i wdrażania środków, w tym wzmocnienie roli instytucji koordynującej (Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej) oraz komitetów monitorujących, które będą miały większy wpływ m.in. na zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi będzie odpowiadało za rozdział dotyczący WPR, a agencją płatniczą pozostanie Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Zwrócono również uwagę na nowe zasady rozliczania środków, które będą oparte w znacznie większym stopniu na osiąganych efektach. System ten, wzorowany częściowo na rozwiązaniach zastosowanych w Krajowym Planie Odbudowy, zakłada powiązanie wypłat środków z realizacją określonych wskaźników oraz kamieni milowych. Oznacza to konieczność bardzo precyzyjnego definiowania interwencji już na etapie programowania, w tym przypisywania im mierzalnych wskaźników produktu i rezultatu, a następnie ich konsekwentnego monitorowania na etapie wdrażania. Podkreślono, że zmiana ta w praktyce przesuwa ciężar

odpowiedzialności z samego wydatkowania środków na osiąganie konkretnych rezultatów polityki publicznej, co stanowi jakościową zmianę w podejściu do zarządzania funduszami unijnymi. W przypadku nieosiągnięcia założonych efektów istnieje realne ryzyko niepełnego rozliczenia programu i utraty części środków, co zwiększa znaczenie trafnego planowania interwencji oraz realistycznego określania celów.

Dodatkowym wyzwaniem, bardzo akcentowanym w wystąpieniu, będzie znaczące przyspieszenie tempa rozliczania środków. O ile w poprzednich perspektywach obowiązywała zasada n+2 lub n+3, umożliwiająca względnie elastyczne wydatkowanie środków w czasie, o tyle w nowym podejściu planowane jest skrócenie tego okresu do n+1, a w praktyce nawet do około 10 miesięcy. Oznacza to konieczność zdecydowanego zwiększenia sprawności instytucjonalnej zarówno po stronie administracji publicznej, jak i beneficjentów, w tym szybszego przygotowywania projektów, sprawniejszego prowadzenia procedur oraz bardziej efektywnego systemu rozliczeń i kontroli. Wskazano, że tak znaczące skrócenie cyklu rozliczeniowego może stanowić jedno z największych wyzwań nowej perspektywy finansowej. W kontekście turystyki wiejskiej podkreślono, że nie będzie ona wyodrębniona jako osobny obszar wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, co może ograniczyć dostępność finansowania dla tego sektora. W tej sytuacji szczególnego znaczenia nabierają instrumenty takie jak podejście LEADER oraz rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS), a także koncepcje Smart Village, które mogą stanowić kluczowe źródło wsparcia dla lokalnych inicjatyw.

Podczas wydarzenia miało miejsce podpisanie porozumienia pomiędzy Polską Organizacją Turystyczną (POT) a Polską Federacją Rowerową (PFR), dotyczącego rozszerzenia współpracy w ramach Narodowego Centrum Koordynacji EuroVelo, funkcjonującego przy POT. Włączenie PFR do partnerstwa ma na celu wzmocnienie reprezentacji środowiska rowerzystów oraz uwzględnienia ich potrzeb w procesach planowania i rozwoju infrastruktury rowerowej, w tym poprzez działania edukacyjne, promocyjne i konsultacyjne.

Bezpośrednio po podpisaniu porozumienia omówiono rolę Narodowego Centrum Koordynacji EuroVelo (NECC)[2] w rozwoju turystyki, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Wskazano, że turystyka rowerowa stanowi jeden z najbardziej efektywnych sposobów poznawania terenów pozamiejskich, umożliwiając dostęp do unikatowych zasobów przyrodniczych i kulturowych. Przedstawiono funkcjonowanie europejskiej sieci tras EuroVelo, obejmującej 17 tras o długości ok. 92 tys. km, z czego ok. 70% jest już dostępnych. Podkreślono, że utworzenie NECC w Polsce stanowi przełomowy moment, umożliwiający pełne włączenie kraju do europejskiego systemu turystyki rowerowej oraz korzystanie z narzędzi promocji, standardów i metodologii wypracowanych przez Europejską Federację Cyklistów. Wskazano, że przez Polskę przebiega sześć tras EuroVelo o łącznej długości ok. 5 tys. km, jednak jedynie ok. 30% z nich

[2] https://www.pot.gov.pl/pl/dzialalnosc/narodowe-centrum-koordynacji-eurovelo, [dostęp 13.04.2026 r.].

spełnia obecnie wymagane standardy. Najlepiej rozwinięte odcinki znajdują się wzdłuż wybrzeża Bałtyku oraz w Małopolsce, natomiast w wielu regionach, w tym w województwie świętokrzyskim, kluczowym problemem pozostaje brak ciągłości tras oraz niedostateczna infrastruktura. Podkreślono również znaczący potencjał ekonomiczny turystyki rowerowej, wskazując na doświadczenia państw takich jak Niemcy, gdzie generuje ona wielomiliardowe przychody rocznie. Zwrócono uwagę, że rowerzyści stanowią grupę turystów o relatywnie wysokich wydatkach dziennych, a rozwój infrastruktury rowerowej może przyczyniać się do wydłużenia sezonu turystycznego oraz aktywizacji gospodarczej obszarów wiejskich.

Kolejnym obszarem dyskusji była cyfryzacja i marketing turystyki wiejskiej. Wskazywano, że skuteczna promocja wymaga wykorzystania nowoczesnych narzędzi cyfrowych oraz budowania spójnych marek terytorialnych. Podkreślano również znaczenie integracji danych oraz tworzenia kompleksowych platform informacyjnych dla turystów. W ramach konferencji zaprezentowano także przykłady dobrych praktyk z innych krajów europejskich, takich jak Hiszpania, Włochy czy Austria, wskazując na znaczenie współpracy międzysektorowej oraz konsekwentnego budowania oferty opartej na lokalnych zasobach.

Podsumowując przebieg konferencji, podkreślono konieczność prowadzenia zintegrowanej, długofalowej polityki rozwoju turystyki wiejskiej, opartej na zasadach zrównoważonego rozwoju. Kluczowe znaczenie przypisano współpracy pomiędzy administracją publiczną, sektorem prywatnym i środowiskiem naukowym oraz aktywnemu zaangażowaniu społeczności lokalnych. Konferencja potwierdziła rosnące znaczenie turystyki wiejskiej jako elementu rozwoju regionalnego oraz wskazała najważniejsze kierunki działań na najbliższe lata. Jednocześnie wyraźnie zaakcentowano, że w warunkach zmieniających się uwarunkowań finansowych i instytucjonalnych kluczowe będzie zwiększenie efektywności wykorzystania środków publicznych, wzmocnienie zdolności instytucjonalnych oraz lepsze powiązanie interwencji publicznych z osiąganymi rezultatami rozwojowymi.

Fot. M. Pankowska

Ewa Baranowska, Marta Pankowska
Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, Oddział Terenowy w Płocku/
Mazovian Office of Regional Planning in Warsaw, Branch Office in Płock
e-maile: ebaranowska@mbpr.pl, mpankowska@mbpr.pl

MAZOWIECKIE BIURO
PLANOWANIA REGIONALNEGO
W WARSZAWIE ©

cytacja:
Baranowska E., Pankowska M., 2026, *Zrównoważony rozwój warunkiem funkcjonowania turystyki wiejskiej*, MAZOWSZE Studia Regionalne, 57, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, Warszawa, s. 105–110,
https://www.doi.org/10.21858/msr.57.05